

למורה:

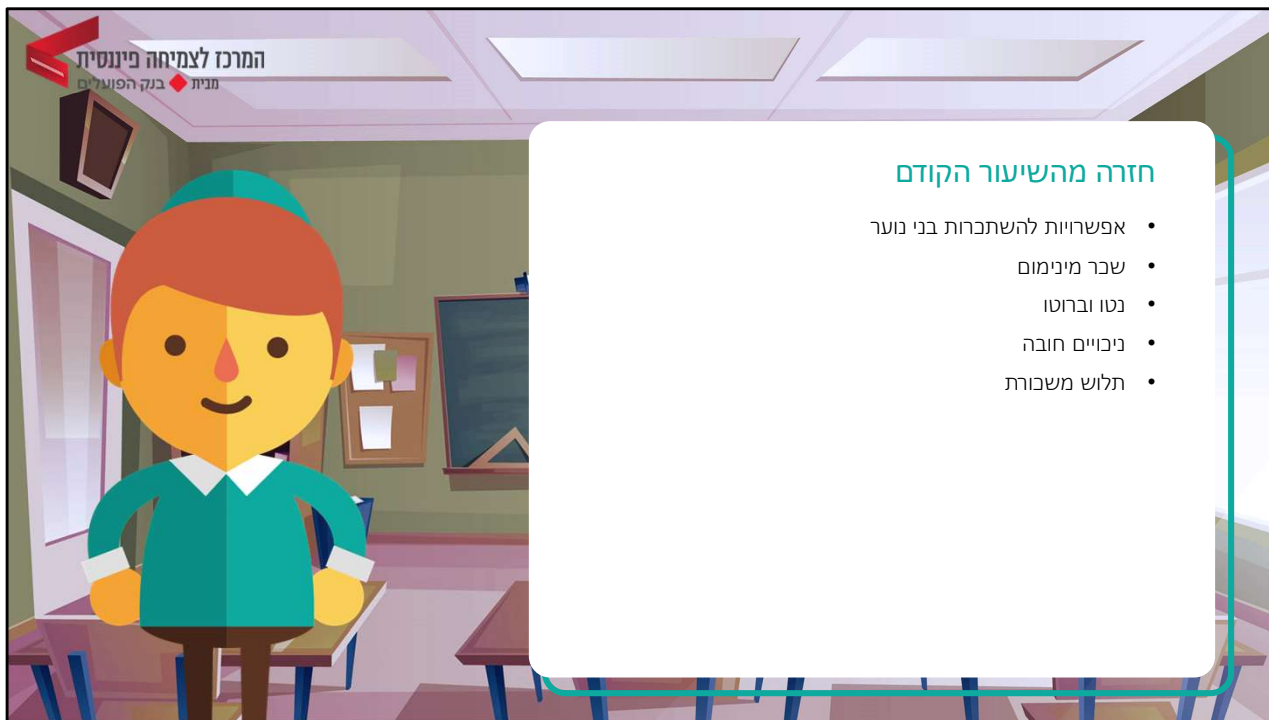
זהו שיעור מס' 8 בתכנית "חינוך לאחריות" המיועד לכיתות ז'-ח'. מיקום השיעור ברצף הלמידה: שיעור שמיני בתכנית, תחת חטיבת "העבודה הראשונה שלי": אחרי שיעור מס' 7- 'אני מממן את עצמי' ולפני שיעור מס' 9 'הג'ינס הזה יקר או זול?'. עדיף לסדר את הכיתה בצורת ח' בשביל שיהיה מקום לפעילויות השונות במהלך השיעור.

נושאי השיעור:

- דיני עבודה בסיסיים
- מה מותר למעסיק ומה אסור
- עצמאי / שכיר
- אבטלה

ציוד נדרש לשיעור:

- להצגת המצגת: מחשב עם חיבור לאינטרנט, מקרן, רמקולים (מומלץ- להקרנת סרטון)

חזרה מהשיעור הקודם

- אפשרויות להשתכרות בני נוער
- שכר מינימום
- נטו וברוטו
- ניכויים חובה
- תלוש משכורת

למורה (2 דק')

בצעי חזרה על השיעור הקודם. **אמרי:** השיעור הקודם היה השיעור השביעי שלנו: דיברנו על אפשרויות למציאת עבודה שמתאימה לכם ואיפה לחפש עבודה. לאחר מכן דיברנו על שכר מינימום ועל החשיבות שלו.

הוסיפי- לאחר מכן הסברנו על שכר נטו וברוטו. **שאלי:** מישהו יכול להסביר לנו את ההבדל בין נטו לברוטו?

שאלי: לבסוף דיברנו על ניכויים חובה כמו מס הכנסה, ביטוח לאומי ודמי בריאות. למה מיועד כל אחד מהם? האם לכם כבני נוער מנכים את הנ"ל?

שאלי לבסוף: האם יש משהו לא מובן מהשיעור הקודם?

למורה:

פעילות חידון אמריקאי בקבוצות:

מטרת הפעילות: התלמידים ילמדו את חוקי העבודה וזכויות נוער עובד

ציוד נדרש: טושים, דפים (אפשר גם דפי מחברת)

מהלך הפעילות: חלקי את הכיתה ל-3 או 4 קבוצות. בכל סבב תוצג שאלה אמריקאית על הלוח. לקבוצות יהיו 30 שניות לכתוב על דף את התשובה הנכונה לדעתם. כל תשובה נכונה מזכה את הקבוצה ב-5 נק'. כל שאלה תלווה אחריה בשקף הסבר על אותו נושא. סה"כ 10 שאלות בחידון.

שאלה 1:
מאיזה גיל מותר להתחיל להעסיק נוער?

א- גיל 15
ב- במהלך השנה מגיל 16 ובחופשים מגיל 14
ג- בקיבוץ החל מגיל 13 ובעיר מגיל 15
ד- בנים מגיל 14, בנות מגיל 15, רק בחופשים

מעל גיל 16 ניתן לעבוד במהלך שנת הלימודים, לאחר שעות הלימודים

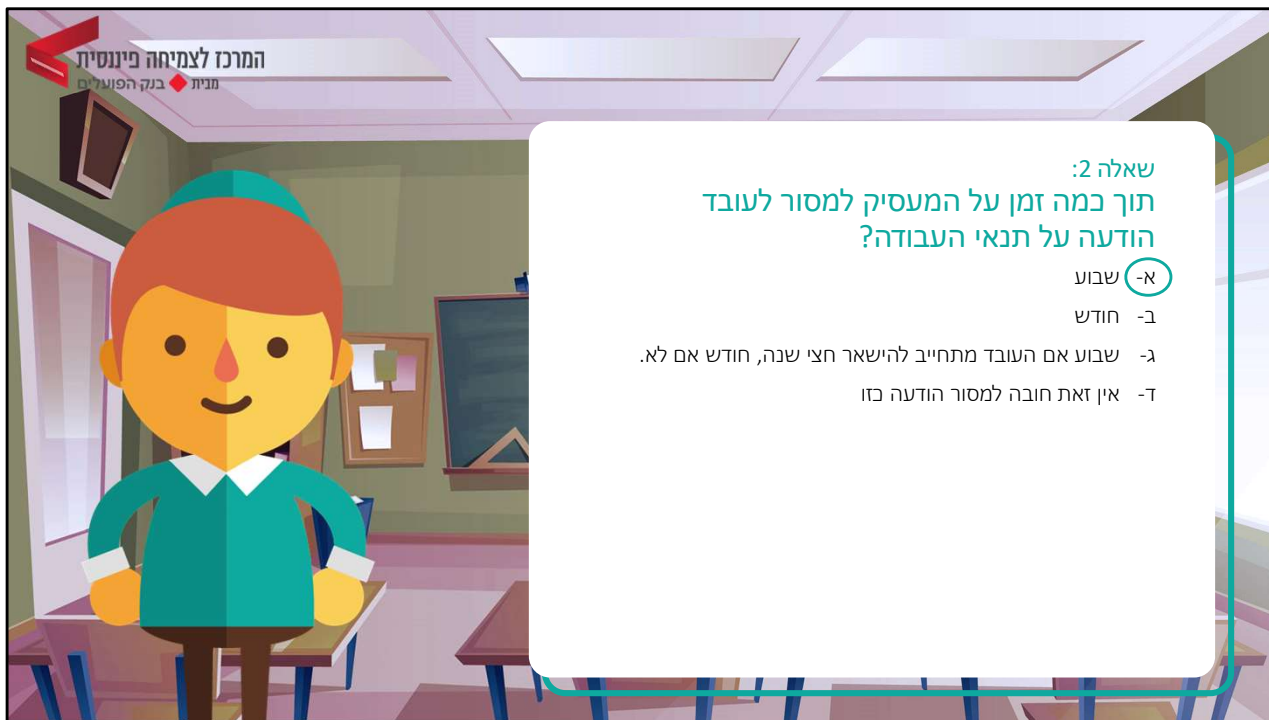
בגילאים 14-15 ניתן לעבוד בחופשים בלבד

אסור למעסיק להעסיק עובד מתחת לגיל 14!

למורה: (3 דק')

חשפי את השאלה ואת התשובות האפשרויות.
לאחר הצגת השאלה תני 30 שניות לכל קבוצה לרשום את תשובתם על דף.
אספי תשובות, **חשפי** את התשובה הנכונה ו**רשמי** ניקוד לכל קבוצה.

הסבירי: התשובה הנכונה היא ב. הגיל הראשוני בו ניתן להתחיל לעבוד הוא 14. אך בגילאי 14-15 ניתן לעבוד בחופשים בלבד! זאת אומרת, לא בזמן תקופת הלימודים. החל מגיל 16 ניתן לעבוד במהלך שנת הלימודים, אם העבודה לא באה במקום הלימודים, זאת אומרת, לאחר שעות הלימודים.

המרכז לצמיחה פיננסית
מבית בנק הפועלים

שאלה 2:
תוך כמה זמן על המעסיק למסור לעובד
הודעה על תנאי העבודה?

א- שבוע
ב- חודש
ג- שבוע אם העובד מתחייב להישאר חצי שנה, חודש אם לא.
ד- אין זאת חובה למסור הודעה בזו

למורה: (1 דק')
חשפי את השאלה ואת התשובות האפשרויות.
לאחר הצגת השאלה תני 30 שניות לכל קבוצה לרשום את תשובתם על דף.
אספי תשובות, **חשפי** את התשובה ו**רשמי** ניקוד לכל קבוצה.

הסבירי: התשובה היא א'. (הסבר מפורט בשקף הבא)

חוק הודעה לעובד

חוק הודעה לעובד נועד להבהיר לכם, כעובדים, את מסגרת העבודה ואת הזכויות והחובות שלכם.

המעסיק חייב למסור לעובד טופס המפרט את:

- זהות המעסיק והעובד
- תאריך תחילת העבודה
- משך תקופת העבודה
- עיקרי התפקיד
- פרטי הממונה הישיר שלכם
- גובה השכר לשעה
- אורכו של יום העבודה ושל שבוע העבודה

למורה: (2 דק')

הסבירי: על המעביד חל חוק הודעה לעובד. המעסיק חייב למסור לעובד טופס המפרט את הפרטים הבאים:
זהות המעסיק והעובד, תאריך תחילת העבודה, משך תקופת העבודה, עיקרי התפקיד, פרטי הממונה הישיר שלכם, גובה השכר לשעה, אורכו של יום העבודה ושל שבוע העבודה.

שאלה 3: האם עובד צריך לקבל החזר כספי עבור הנסיעה לעבודה?

- א- צריך לקבל החזר עבור כיוון אחד בלבד
- ב- לא. עלות הנסיעה היא על חשבון העובד
- ג- **כן** אם העובד גר במרחק של לפחות 500 מטר ממקום העבודה
- ד- כן, אבל רק אם השתמש בתחבורה ציבורית

המעסיק שלכם מחויב לשלם לכם את הוצאות הנסיעה,
גם אם אתם לא משתמשים בתחבורה הציבורית

אם סיימתם לעבוד אחרי סיום שעות הפעילות של התחבורה הציבורית,
על המעסיק לדאוג להסעתכם הביתה.

למורה: (3 דק')

חשפי את השאלה ואת התשובות האפשרויות.
לאחר הצגת השאלה תני 30 שניות לכל קבוצה לרשום את תשובתם על דף.
אספי תשובות, **חשפי** את התשובה הנכונה ו**רשמי** ניקוד לכל קבוצה.

הסבירי: התשובה היא ג'. כל עובד שגר מעל 500 מטר ממקום העבודה זכאי להחזרי נסיעות, גם אם הוא הלך ברגל, נסע באופניים, באוטו של ההורים. אם סיימתם לעבוד אחרי סיום שעות הפעילות של התחבורה הציבורית, על המעסיק לדאוג להסעתכם הביתה.

שאלה 4:
מה גובה הקנס שנותנים לעובד ששבר משהו?

- א- חצי מהסכום של מה ששבר
- ב- עשרה אחוז מהמשכורת החודשית של העובד ששבר
- ג- כמה שהעובד והמעסיק מסכימים ביניהם
- ד- אסור להוריד לעובד קנס מהשכר

למעסיק אסור להוריד קנסות מהשכר בכלל!

למורה: (2 דק')

חשפי את השאלה ואת התשובות האפשרויות.
לאחר הצגת השאלה תני 30 שניות לכל קבוצה לרשום את תשובתם על דף.
אספי תשובות, **חשפי** את התשובה הנכונה ו**רשמי** ניקוד לכל קבוצה.

הסבירי: התשובה היא ד'. אם אתם עובדים למשל במסעדה, ושברתם צלחת, למעסיק אסור להוריד קנסות מהשכר שלכם בכלל!

המרכז לצמיחה פיננסית
בנין בנק הפועלים

שאלה 5:
כמה משמרות התלמדות שלא מקבלים עליהן
שכר צריך לעשות?

א- אחרי 3 משמרות התלמדות צריך כבר לקבל שכר
ב- אחרי 5 משמרות
ג- תלוי במקום העבודה ובגיל העובד
ד- אין דבר כזה לעבוד בלי לקבל שכר

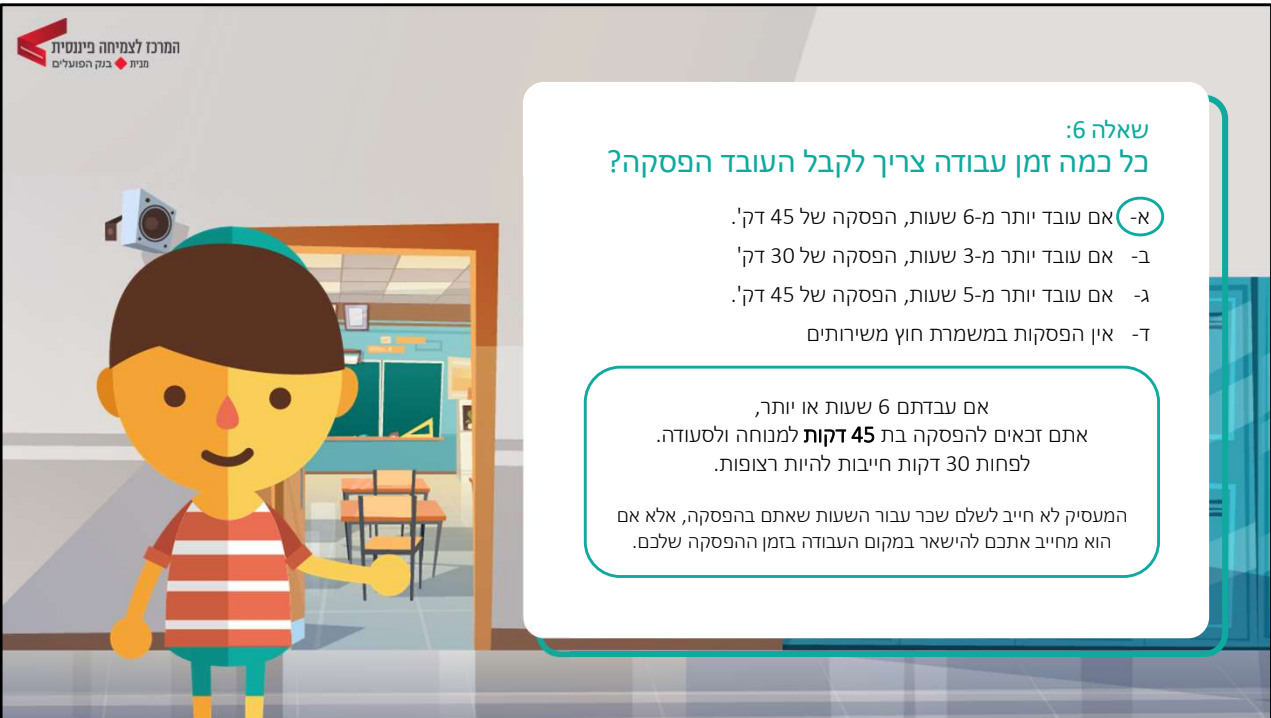
על כל עבודה צריך לשלם!
גם על התלמדות, על ישיבות עבודה, ועל הכנות לעבודה.
גם אם בתום ההתלמדות הוחלט שלא להעסיק את העובד

למורה: (3 דק')

חשפי את השאלה ואת התשובות האפשרויות.
לאחר הצגת השאלה תני 30 שניות לכל קבוצה לרשום את תשובתם על דף.
אספי תשובות, **חשפי** את התשובה הנכונה ו**רשמי** ניקוד לכל קבוצה.

הסבירי: התשובה היא ד'. התלמדות, הכשרה מקצועית והמתנה במקום העבודה נחשבים כתקופת עבודה ומחוייבים בתשלום, הן במקרה שהעובד התקבל לעבודה בתום ההתלמדות והן במקרה שהוחלט לא להעסיקו.
לדוגמא:

- מלצר שנדרש להגיע לעבודה שעה לפני תחילת המשמרת על מנת לסדר את השולחנות והכיסאות, זכאי לשכר גם עבור שעה זו.
- עובד במשמרת משעה 08:00 עד 16:00 שנדרש להישאר לישיבת צוות בעבודה בתום המשמרת, משעה 16:00 - 16:30, זכאי לשכר עבור מחצית השעה הנוספת שנשאר בעבודה לצורך ההשתתפות בישיבה.
- מלצר שלא היו לקוחות במשמרת שלו

שאלה 6:
כל כמה זמן עבודה צריך לקבל העובד הפסקה?

א- אם עובד יותר מ-6 שעות, הפסקה של 45 דק'.

ב- אם עובד יותר מ-3 שעות, הפסקה של 30 דק'.

ג- אם עובד יותר מ-5 שעות, הפסקה של 45 דק'.

ד- אין הפסקות במשמרת חוץ משירותים

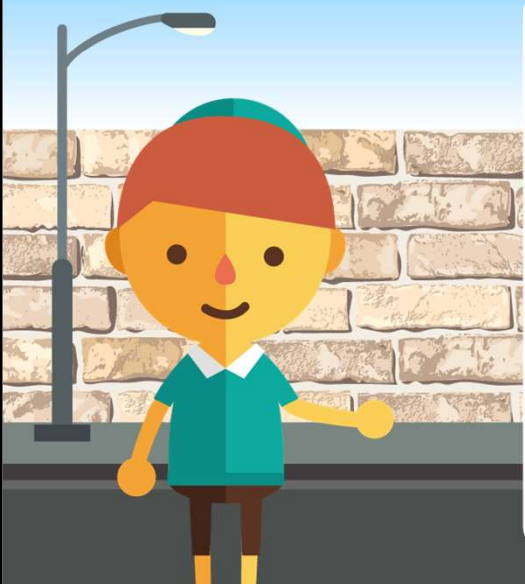
אם עבדתם 6 שעות או יותר,
אתם זכאים להפסקה בת **45 דקות** למנוחה ולסעודה.
לפחות 30 דקות חייבות להיות רצופות.
המעסיק לא חייב לשלם שכר עבור השעות שאתם בהפסקה, אלא אם
הוא מחייב אתכם להישאר במקום העבודה בזמן ההפסקה שלכם.

למורה: (3 דק')

חשפי את השאלה ואת התשובות האפשרויות.
לאחר הצגת השאלה תני 30 שניות לכל קבוצה לרשום את תשובתם על דף.
אספי תשובות, **חשפי** את התשובה הנכונה ו**רשמי** ניקוד לכל קבוצה.

הסבירי: התשובה היא א'. אם עבדתם 6 שעות או יותר, אתם זכאים להפסקה בת 45 דקות למנוחה ולסעודה.

לפחות 30 דקות חייבות להיות רצופות. המעסיק לא חייב לשלם שכר עבור השעות שאתם בהפסקה, אלא אם הוא מחייב אתכם להישאר במקום העבודה בזמן ההפסקה שלכם.

שאלה 7:
עד מתי בכל חודש העובד צריך לקבל את משכורתו?

א- עד העשירי לחודש הבא
ב- עד התשיעי לחודש הבא
ג- בסוף כל יום עבודה
ד- תלוי בסוג העבודה

לדחות את תשלום העובד לאחר התשיעי לחודש זו עבירה על החוק שנקראת **הלנת שכר**. מותר כמוכן לשלם גם לפני התשיעי לחודש

למורה: (2 דק')

חשפי את השאלה ואת התשובות האפשרויות. לאחר הצגת השאלה תני 30 שניות לכל קבוצה לרשום את תשובתם על דף. **אספי** תשובות, **חשפי** את התשובה הנכונה ו**רשמי** ניקוד לכל קבוצה.

הסבירי: התשובה הנכונה היא ב'. עובד צריך לקבל את משכורתו עד ה-9 לחודש הבא. לדחות את תשלום העובד לאחר התשיעי לחודש זו עבירה על החוק שנקראת הלנת שכר. למעסיק מותר כמוכן לשלם גם לפני התשיעי לחודש. ז"א, שאם עבדתם במהלך חודש ינואר, המשכורת של אותו חודש ינואר צריכה להיכנס לחשבון הבנק שלכם לא יאוחר מה-9 לפברואר.

המרכז לצמיחה פיננסית
בנק הפועלים מבית

שאלה 8:
עד איזה שעה ניתן להעסיק בני נוער במשמרת?

א- מתחת לגיל 16 עד 20:00 בערב, בגיל 16-18 עד 22:00

ב- מתחת לגיל 18 עד השעה 22:00

ג- מתחת לגיל 16 עד 22:00, בגיל 16-18 עד 00:00

ד- בני נוער יכולים לעבוד גם במשמרות לילה

משמרת לילה היא משמרת שלפחות שעתיים מתוכה הן בין השעות 06:00 ל-22:00

אסור להעסיק בני נוער מתחת לגיל 16 אחרי 20:00 בערב

אין הבדל בשכר בין משמרת לילה ליום

למורה: (3 דק')

חשפי את השאלה ואת התשובות האפשרויות.
לאחר הצגת השאלה תני 30 שניות לכל קבוצה לרשום את תשובתם על דף.
אספי תשובות, **חשפי** את התשובה הנכונה ו**רשמי** ניקוד לכל קבוצה.

הסבירי: התשובה היא א'. משמרת לילה היא משמרת שלפחות שעתיים מתוכה הן בין השעות 06:00 ל-22:00. אסור להעסיק בני נוער מתחת לגיל 16 אחרי 20:00 בערב. שימו לב: אין הבדל בשכר בין משמרת לילה ליום, טעות נפוצה היא שיש שכר מינימום אחר בלילה ונערים הולכים לעבוד לילות בגלל שהם חושבים שהם יקבלו יותר ואחר כך מתאכזבים. יש הרבה מקומות עבודה שמתגמלים עובדים במשמרות לילה כדי שיסכימו לעבוד, אבל זה לא חובה.

שאלה 9: האם טיפים נחשבים כשכר עבודה?

- א- אף פעם לא, הם בתוספת לשכר הבסיס
- ב- כן, טיפים הם השכר עצמו
- ג- כן, רק אם עברו בקופת המעסיק והם לא נמוכים משכר המינימום
- ד- תלוי במקום העבודה

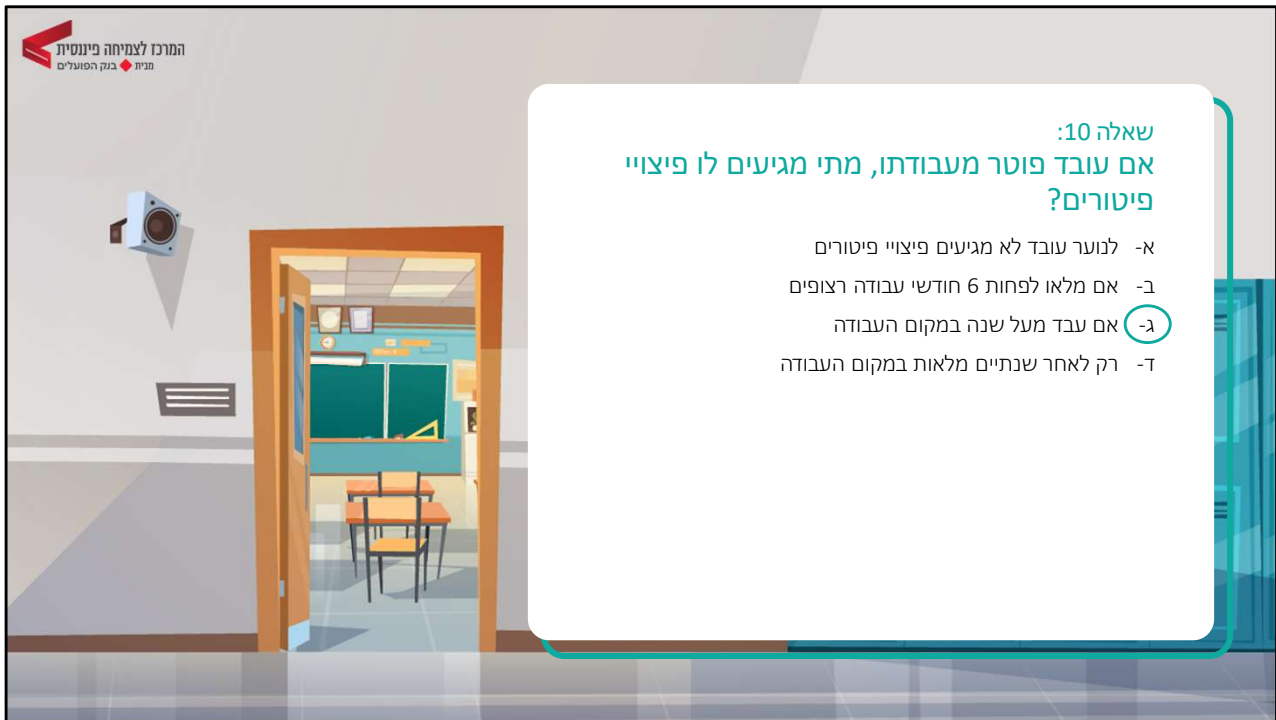
- טיפים ייחשבו לשכר עבודה בתנאי:
- שעברו דרך קופת המעסיק
  - שסכומם לא יורד משכר המינימום

למורה: (2 דק')

חשפי את השאלה ואת התשובות האפשרויות.
לאחר הצגת השאלה תני 30 שניות לכל קבוצה לרשום את תשובתם על דף.
אספי תשובות, **חשפי** את התשובה הנכונה ו**רשמי** ניקוד לכל קבוצה.

הסבירי: התשובה הנכונה היא ג'. ככלל, טיפ שקיבלתם ישירות, מבלי שעבר דרך קופת המעסיק, אינו נחשב לשכר, ואתם זכאים גם לתשלום שכר עבודה בגובה שכר מינימום לפחות. במקרים מסוימים עשוי הטיפ להיחשב לשכר, גם אם לא עבר דרך קופת המעסיק, אם מובטחים התנאים הבאים:

- מתנהל רישום או מעקב אחר הטיפים המשולמים לכם.
- הסכום הכולל שתקבלו משילוב השכר והטיפים לא יהיה נמוך משכר המינימום הקבוע בחוק.
- הזכויות הסוציאליות שלכם (פנסיה, ימי חופשה ומחלה, ביטוחים וכד') ותשלומי המס, יחושבו על בסיס ההכנסה משני המקורות (השכר הרגיל והטיפים).

שאלה 10:
אם עובד פוטר מעבודתו, מתי מגיעים לו פיצויי פטורים?

- א- לנוער עובד לא מגיעים פיצויי פטורים
- ב- אם מלאו לפחות 6 חודשי עבודה רצופים
- ג- אם עבד מעל שנה במקום העבודה
- ד- רק לאחר שנתיים מלאות במקום העבודה

למורה: (1 דק')

חשפי את השאלה ואת התשובות האפשרויות.
לאחר הצגת השאלה תני 30 שניות לכל קבוצה לרשום את תשובתם על דף.
אספי תשובות, **חשפי** את התשובה הנכונה ו**רשמי** ניקוד לכל קבוצה.

הסבירי: התשובה הנכונה היא ג'. לעובד מגיע פיצויי פטורים רק אם עברה שנה רצופה במקום העבודה. (המשך הסבר שקף הבא)

מה קורה אם החליטו לפטר אותי?

המעסיק צריך להודיע לכם על הפיטורים בכתב ומראש, בהתאם לפרק הזמן בו עבדתם במקום.

בהודעת הפיטורים המעסיק חייב לפרט את הסיבות להפסקת עבודתכם.

במשך כל תקופת ההודעה המוקדמת, אתם זכאים ליחס ולתנאים ככל עובד מן השורה, ואתם מחויבים להמשיך לעבוד כנדרש.

אם פיטרו אתכם, ועבדתם לפחות שנה באותו מקום עבודה, אתם זכאים לפיצויי פיטורים.

למורה: (3 דק')

הציגי את השאלה: מה קורה אם החליטו לפטר אותי?

הסבירי: המעסיק צריך להודיע לכם על הפיטורים בכתב ומראש, בהתאם לפרק הזמן בו עבדתם במקום.

בהודעת הפיטורים המעסיק חייב לפרט את הסיבות להפסקת עבודתכם. כמו כן, על המעסיק להזמין אתכם לשימוע לפני פיטורים, ולאפשר לכם להביע את טענותיכם נגד הפיטורים. במשך כל תקופת ההודעה המוקדמת, אתם זכאים ליחס ולתנאים ככל עובד מן השורה, ואתם מחויבים להמשיך לעבוד כנדרש.

מתי מגיעים לי פיצויי פיטורים?

אם פיטרו אתכם, ועבדתם לפחות שנה באותו מקום עבודה, אתם זכאים לפיצויי פיטורים. אם פוטרם בסמוך להשלמת שנת עבודה מלאה, אתם גם זכאים לפיצויים. בדרך כלל, גובה הפיצויים הוא שכר חודש אחד לכל שנת עבודה שעבדתם.

סכמי את הפעילות והכריזי על הקבוצה המנצחת

למורה: (2 דק')

חשפי את השקף ואמרי: חשוב שתדעו שאם המעביד מנצל אתכם, לא נותן לכם את מלוא זכויותיכם או לא משלם לכם, אתם לא לבד! יש לאן לפנות! ניתן לפנות להסתדרות הנוער העובד והלומד בטלפון *1121 או דרך פנייה באתר האינטרנט:

<http://www.minimum.org.il/>

לחצי על הקישור על מנת להיכנס לאתר. הציגי אותו לתלמידים בקצרה.

למורה: (4 דק')

- שאלי** את התלמידים: עד עכשיו נגענו בזכויות העבודה שלכם תחת מעסיק, זאת אומרת, בהיותכם שכירים. מישהו יודע מה ההבדל בין להיות שכיר לעצמאי? **אספי** תשובות והסבירי:
- שכיר: אדם העובד עבור מעביד תמורת משכורת. בין עובד למעבידו מתקיימים יחסי עובד-מעביד. זכויותיו וחובותיו של העובד נקבעים בחוזה העבודה האישי שבינו לבין מעבידו, ובחוקים של דיני עבודה.
  - לדוגמא: מלצר במסעדה, פועל בניין, מוכר בחנות ספרים וכו'.
  - עצמאי: אדם שהכנסותיו מגיעות מפעילות עסקית עצמאית שלו, ולא כשכיר המועסק אצל מעסיק. בניגוד לשכיר המקבל משכורת קבועה ממעסיקו, העצמאי מנהל לבד את עיסוקו או פועל בדרך של שותפות. עסקו של העצמאי עשוי להתנהל בבית עסק (משרד, חנות, בית מלאכה וכדומה), בביתו של העצמאי עשוי להתנהל בבית עסק (משרד, חנות, לדוגמא: בעל מסעדה, מורה עצמאי הנותן שיעורים פרטיים או בעל חנות ספרים.

אבטלה

אבטלה:

מצב שבו אדם המסוגל לעבוד ורוצה בכך אינו מצליח למצוא עבודה תמורת שכר

מקובל להבחין בין:

- **מובטל:** בעל כושר עבודה המעוניין לעבוד ואינו מצליח למצוא עבודה תמורת שכר.
- **בלתי מועסק:** בעל כושר עבודה שאינו עובד ואינו מעוניין בעבודה.

למורה: (3 דק')

שאלי: מישהו פה יודע להגיד מהי אבטלה? או מיהו אדם מובטל?
אבטלה היא מצב שבו אדם המסוגל לעבוד ורוצה בכך אינו מצליח למצוא עבודה תמורת שכר. מקובל להבחין בין:

- מובטל: בעל כושר עבודה המעוניין לעבוד ואינו מצליח למצוא עבודה תמורת שכר.
- בלתי מועסק: בעל כושר עבודה שאינו עובד ואינו מעוניין בעבודה.

למורה: (2 דק')

סכמי את השיעור: בשיעור זה למדנו על הזכויות שלכם כבני נוער עובדים: מאיזה גיל מותר להעסיק בני נוער, מהם שעות ההפסקה, קבלת טיפים, החזר נסיעות, חוק הודעה לעובד וגם דיברנו על כספי פיצויי פיטורים. לאחר מכן, דיברנו על מה עושים אם המעסיק מנצל? לאן יש לפנות ויחדיו נכנסנו לאתר של הנוער העובד והלומד. לבסוף, דיברנו על ההבדלים בין עצמאי לשכיר. מישהו רוצה להזכיר ולתת דוגמא?
הציגי לתלמידים את משימת החקר לשיעור הבא: